

Färgstarka original i trakterna kring Vånga

De s. k. originalen bli allt sällsyntare i vår tid. Ingen vågar riktigt vara sig själv. Man räds att sticka av från mängden. Allt ska vara jämnstruket och topphugget. De gamla omedvetna originalen var som salt i livets enahanda. De gav stoff till och krydda åt samtalen vid gille och samkväm. De riktigt goda historierna om dem kunde leva kvar i den muntliga traditionen mer än ett århundrade.

Anledningen till denna artikel var att jag en tidig majmorgon tog en promenad till Kittabacken för att därifrån beundra den uppgående vårsolen. Vid morgongryningen startade jag. Ännu var det tyst i naturen, men länge hade jag ej gått, förrän den vaknade. Från de skirgröna skogshulten började fågelsången först trevande liksom på försök, men snart var den fulltonig. Bofinkens, hämplingens och rödhakens sång var ej svårt att känna igen. Inne i skogsdunklet kuttrade ringduvan, från en grantopp hördes ortrubbens gurglande och väsande vårsång och på en murken trädgren slog gröngölingen på trumma. I vårkonserten saknades naturligtvis ej gökens ku-ku. Ja, det var en härlig vårmorgon, och fågelsången var nästan fulltonig. En stund efter det jag anlänt till Kittabacken, ljusnade det alltmer och snart steg solens guld-gula skiva upp över skogstopparna andra sidan dalen vid Rosendala. Det var som om fågelsången tilltog i intensitet för att hylla den nya dagen.

Fattigdom mitt i idyllen.

Vid backens fot cirka 100 m. lägre syntes ruinerna av en backstuga. Nu var det inte mycket kvar av murarna kring stugan, som övergavs för ett trettio-tal år sedan. Inne i den forna stugan, som var cirka 5 x 5 m. växte nu ett par stora björkar och murresterna täckas av murgröna. I trädgårdstappan letar man förgäves efter de vanliga fattigmansblommorna. Troligen har det ej heller funnits några

I stugan härovan föddes den originelle Berggrena-Svennen. På bilden hans syster Inga, som dog 1940.

sådana här vid den torftiga boningen, vars invånares tankar väl helt kretsat kring de vitala frågorna: Vad ska vi äta, vad ska vi dricka och vad ska vi kläda oss med? Den andra frågan vållades väl minst bekymmer, ty ett litet stycke uppe i backslutningen fanns en källa med det härligaste vatten. Källan varken tinade eller frös. Då källan ej var försedd med lock, var vattnet kanske ej alltid så rent. När t. ex. grodorna om vå-

rarna kväste sina kärlekssånger här och lade sin rom, hände det nog mer än en gång att ett grodyngel följde med spannen hem till stugan. Höstlöven från de kringstående bokarna kunde ibland helt fylla källan.

Den unika stugan på Möller-ryds utmark i Vånga socken lät Sven Karlsson sin granne Molke-Olan uppföra år 1886, då han gifte sig. Någon dyrare byggnad var det inte, men Sven var stolt över den. När han skulle angeva tidpunkten för en viss händelse, utgick han alltid från det året han byggde. Han tog för givet att åtminstone bygdens befolkning kände väl till denna viktiga tidpunkt i hans liv, då han kunde flytta in under eget tak.

»Kommer han i närheten av vatten dör han knall och fall».

Sven Karlsson var född i en backstuga i Dynebodaskogen,

den 6 mars 1848. Fadern Karl Johansson kom från Jämshög till Dyneboda, där han för rättigheten att bygga sig en backstuga i en solig skogsslutning och uppodla några små steniga åkerlappar årligen måste göra 30 dagsverken på egen kost och hustrun spinna 1 lispund (8,5 kg) lin åt den snåle bonden Per Frostensson. Knappast fyrtio-årig avled backstugesittaren och efterlämnade sju minderåriga barn. Man förstår att nöden var så gott som ständig gäst i den fuktiga mörka stugan, där bl. a. golvet utgjordes av tilltrampad lera. Barnen växte emellertid upp till härdade kraftiga människor, som alla nådde hög ålder.

I backstugan i Mölleryd föddes fyra barn. En dotter hade den 10 år äldre hustrun före giftermålet. Stundom brukade Sven skryta med att han haft tre sorters barn: Egna barn, styvbarn och fosterbarn. Det senare var styvdottern Annas son Arvid. Denne som var imbecill och därtill hade epilepsi, var i Sven Karlssons ögon en mycket märkvärdig människa, som han hyste stor respekt och även tillgivenhet för. Många år efter hans död berättade han om hans stora kun-

skaper i svartkonst och skjut-skicklighet. Men så blev han trots sina kunskaper sjuk. Sven Karlsson var då änklings och ej vidare arbetsför, varför han begärde hjälp av kommunen. »Söj-nagubbarna» beslöt att ta en titt

på den sjuke, som låg till sängs. Först ville de att Arvid skulle tvättas och göras ordentligt ren, vilket Sven absolut motsatte sig. "Kommer han i närheten av vatten dör han knall och fall", påstod han. Någon läkare ville han inte höra talas om. Det enda den sjuke behövde i medicinväg var en gök morgon, middag och kväll, men sådan hade de ej själva råd att skaffa. Ej lång tid efter besöket avled Arvid, och en byasnickare skickades upp till stugan för att ta mått på liket för att kunna göra en tillräckligt stor likkista. Sven var också rädd att kistan skulle bli förliten. "Han har inte bött trångt hos mig och han ska inte behöva bo trångt i graven", ytttrade han.

Sven Karlsson försörjde sig och sin familj på de små inkomster han kunde skaffa sig som diversearbetare hos bönderna. Men han var händig och kunde sno bastrep och fläta enriskor-gar m. m. Kring stugan hade han uppodlat några små täppor, som han indelade i två "fall". På det norra fallet odlade han vanligen bondbönor, senap, potatis och gräslök samt kummin och morötter. På det södra fallet hade han potatis, vilka han satte, när den trettonde veckan började, d. v. s. i början på april.

Ormar i Vångaskogarna så stora att de räckte upp till trädtopparna.

Då Sven Karlsson var på gott humör kunde man få honom att sjunga och "törla" — jöddla. Han var skicklig i bådadera. Jag fick honom en gång att sjunga alla verserna av Tegnér's Isfarten ur Fritiofs saga. Han hade som man förstår ett enastående gott minne. Fick man tro honom själv kunde han törla, så att det hördes en mil fågelvägen. Men han handskades rätt illa med sanningen. Han berättade bl. a. för signaturen huru han sett ormar i skogen intill så stora, att då de reste sig på stjärten nådde de ett par famnar över de högsta trädtopparna. En pytonorm är således en rätt liten reptil i jämförelse med de ormar Berggre-na-Svennen sett i Mjönässkogarna.

Då hans hustru Sissa låg för döden fann han till sin förfäran en stor svart hund med glöd-gande ögon under sängen. Den gick inte att få bort varken med lock eller pock. Inte ens Arvids

besvärjelser hjälpte här. Då Sissa drog sin sista suck, försvann hunden spårlöst. Ja, så berättade Sven.

I stugan speiades aldrig.

De sista åren levde Sven Karlsson i ensamhet i sin stuga, där det väl aldrig sopades. Det var inte mycket av dagsljuset, som trängde in genom de små mossiga fönsterrutorna. Bohaget var av enklaste beskaffenhet. En stor bred säng av ohyvlade bräder upptog en stor del av rummet, som uppvärmdes vid behov av en liten sättugn. En knubbstol och ett litet bord fulländade möbleringen. En dörr från stugan ledde in till ett litet mörkt kök, som på samma gång utgjorde skafferiet. Rättor och möss trivdes utmärkt hos Sven. Han var inte svår emot dem, utan när de ville dela maten med honom vid bordet. Då kunde det hända att en och annan miste huvudet, när han tog till den vassa brödkniven.

I april 1925 avled Berggre-na-Svennen. Då han inte hörts av på några dagar, och ingen rök syntes från skorstenen misstänkte en grannhustru, att det ej stod rätt till. Hon upptäckte den gamle mannen liggande död på golvet. Hur länge han legat död, visste ingen, men rättorna hade hunnit vara närgångna mot honom. Inga anhöriga lät höra av sig, och själv hade han ungefär medel till kista och begravning.

Det var ett strävsamt och hårt liv som ändades med Sven Karlssons död, men han var en livsfilosof, och de gånger jag träffade honom, kände han sig alltid lycklig. Ända in i de sista åren kunde man höra honom sitta och sjunga i sin ensamhet.

Gorm.